

LJOBA JENČE - IZVAJALKA SLOVENSKE LJUDSKE GLASBE

GREGOR FELE

O problematiki slovenske ljudske glasbe, ki je danes na Slovenskem verjetno zanimiva manj ljudem, kot bi bilo pričakovati, sem se zaradi študijskih obveznosti na Akademiji za glasbo pogovarjal s priznanimi izvajalci: pevko Ljubo Jenče, članom skupine Volk Folk Romeom Volkom in članom skupine Tolovaj Mataj Romanom Ravničem. Vsi trije so se velikodušno odzvali povabilu in v intervjujih razkrili svoje poglede na vprašanja o prisotnosti pretekle ljudske glasbe v sodobnosti. Z Ljubo Jenče, katere odgovore na vprašanja objavljam, sem se pogovarjal po njenem predavanju, ki ga je konec leta 2005 imela na Akademiji za glasbo.

Pevka LJUBA JENČE je danes ena vidnejših zasebnih zbiralk, izvajalk in posredovalk slovenske ljudske pesmi. S svojo predanostjo ljudskemu petju in posredovanjem ljudskega izročila mlajšim generacijam je dala neizbrisen pečat slovenskemu kulturnemu prostoru. Njena dejavnost pa se ne omejuje le na ljudsko pesem, temveč tudi na širše ljudsko izročilo, saj se ukvarja tudi s pravljicarstvom. Posnela je vrsto zgoščenk in oddaj, slovensko ljudsko pesem pa je predstavila tudi na uglednih mednarodnih festivalih po svetu.

Kako to, da vas kljub množičnemu vsiljevanju različnih vrst glasbe pritegne ravno slovenska ljudska?

Sem Slovenka, čeprav se čutim zemljanko, univerzalni človek, ampak naša pesem ima moč naše duše. Je stara in v njej so vkodirani prostori slovenske pokrajine, čustvovanja ljudi, njihovo mišljenje, in jaz kot sodobni človek se čutim poklicano, da tem pesmim dam nov izraz na svoj način. Mene bogatijo, ker se z njimi učim čutiti več, slišati več, učijo me nadčutnega sveta, ker me zanimajo duhovne razsežnosti prostora. Pesem pa mi predstavlja medij sporočanja vrednot.

Kako gledate na popularnost druge ljudske glasbe v našem prostoru?

To razumem kot notranjo potrebo človeka, da bi živel z ljudsko glasbo. Ker naše ne poznajo, segajo po tujih. V tem ne vidim nič slabega, kajti vsa ljudstva sveta imajo skupen zemeljski spomin, ki ga je dobro in lepo spoznavati. Mislim pa, da se pri nas šele pripravljamo na resnično poustvarjanje ljudske glasbe. Morda so te nove skupine ene od različic, ene od izrazov. Moje delo zelo določa čas,

ko je bilo to izročilo strašno v ozadju, pozabljeno. Četudi sem takrat želela prirejati, četudi sem imela misel, da bi imela ansambel, sem se potem odločila za čisto pot, da bi trkala na spomin sveta. Šele ko se bomo mladi ljudje spomnili, kaj imamo, potem bo šele varneje prirejati in aranžirati. Ko imaš spomin zbujen, potem ne delaš škode, ne zavajaš.

Mislite, da bi se morala slovenska ljudska glasba razvijati ali ostati v svoji avtentični obliki?

Mislim, da svojih starih vzorcev sploh še ne poznamo. Nismo še pognali korenin nazaj v ta stari čas. Ko se to zgodi, sta sodobnost in realnost samodejni. Če pa je to nekomu le neko gradivo, ki ga je treba predelati, potem je mrtva, brez moči. Nujno se mora torej razvijati. Nova ustvarjalnost je krošnja, stara pa so korenine.

Se vam zdi, da šolstvo naredi dovolj na področju seznanjanja otrok s slovenskim ljudskim glasbenim izročilom?

Če se vrnem v čas svojega šolanja, me je prav razlog, da tega ni bilo, spodbudil, da sem se odločila za samostojen poklic s tem delom. Kajti v gimnaziji so nam na primer povedali, da je Bürger v Nemčiji slišal peti balado o mrtvecu, ki pride po ljubico, jo napisal, Prešeren pa jo je prepesnil. V izobraževanju pa manjka člen, ki govori o tem, da so naši ljudje tudi znali in še znajo peti balado Mrtvec pride po ljubico. To pomeni, da kot gimnazijka nisem imela možnosti vzpostaviti stika s stoletnim spominom naroda. Zdaj se to izboljšuje. Veliko se dela na tem. Problem je bil v ločenosti znanosti in šolstva v preteklosti. Tudi zdaj se mi zdi, da premalo sodelujeta. Zato ima ta razcepljenost v družbi slabe posledice. Razmere se izboljšujejo, vendar mislim, da imajo danes učiteljice zelo težko nalogo, kajti kar naenkrat se od njih zahteva, da to znajo, same pa tega v mladosti niso mogle nikjer srečati.

Kako sami posredujete izročilo mlajšim generacijam?

Ljuba Jenče - pevka in pravljíčarka na seminarju Umetnost pripovedovanja pravljíc.
(Foto: Janez Eržen, Škofja Loka, 2004.)

Ljoba Jenče - pevka in pravljíčarka na seminarju Umetnost pripovedovanja pravljič.
(Foto: Janez Eržen, Škofja Loka, 2004.)

Imam neko notranjo potrebo in dar za posredovanje. Otrokom predajam bolj na mehko, vendar vztrajno pojem tudi dolge pesmi, kajti o tem me je prepričalo, ko sem štiritletnim otrokom pela pesmi s tridesetimi kiticami, ti pa so jo zbrano poslušali ves čas. Zgrozila sem se nad tem, kakšna krivica se dela otrokom, ko se jim poje kratke tri in štiri kitice, kot da ne zmorejo več. Otroci zmorejo in treba jih je nahraniti in dati možnost.

Pri nas se narodno-zabavno glasbo pogosto enači z ljudsko. Zakaj, menite, se to dogaja?

Ljudje potrebujemo glasbo in zabavo. Radi se poveselimo, pozabimo na skrbi. Problem je tudi v tem, da je ljudska glasba skoraj pozabljena. Narodno-zabavna glasba

funkcionira na veselicah in radijskih valovih, ne pa doma. Mislim, da se ljudje, ki to glasbo proizvajajo, ne zavedajo, kaj počno, ljudje, ki jo poslušajo, se ne zavedajo, kaj poslušajo. To jim je preprosto všeč.

Škoda se je zgodila po drugi svetovni vojni, ker je bilo vse staro manjvredno. Ljudje so morali iti v tovarne, pustiti vse kmečko, socializem ni dovolil starih obredij. Ljudsko izročilo pa povezuje vse v celoto. Takrat se je zgodila prva rana.

Ali mislite, da bi morala ljudska glasba ostati avtentična?

Zaviranje, da bi moralo ostati vse tako, kot je bilo, se mi zdi zelo škodljivo. Ta smer, ki zagovarja, da mora staro ostati staro, nima šole. Kako naj se na primer jaz kot Notranjka naučim starega notranjskega petja? Ta stik je prekinjen in če ni nekoga, ki bi to vzgajal, kako potem? Ali je bolje, da posodabljam in živi na drug način, ali raje pustimo, da umre. Mislim pa, da ima umetnik svoj talent in je dolžan poslušati svoj impulz. Na primer Katalena: sestavljajo jo zelo sposobni glasbeniki. To je treba podpreti.

